

These specified levels of learning motivation differ in the character of learning activity, intensity of cognitive interest, the quality of self-organization.

The authors suggest a number of recommendations to raise the level of motivation in the context of each specified category of university students.

Key words: *motivation, level of motivation, learning activity.*

УДК 32.019.51

А. С. Дорошкевич, кандидат філософських наук, доцент

ГІБРИДНА ВІЙНА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У статті розкрито сутність та ключові складові війни нового типу, «гібридної війни». Визначаються характерні риси, причини гібридної війни. Здійснюється спроба виявити прояви гібридної війни в інформаційному суспільстві, визначити її характерні властивості, пояснити феномен мережевоцентричної війни. Проаналізовано методи ведення війни в інформаційному суспільстві та вказано на засоби протистояння.

Ключові слова: *гібридна війна, інформаційне суспільство, мережева війна.*

*Прогрес цивілізації заперечувати не можна:
в кожній новій війні нас вбивають по-новому.*

(У. Роджерс)

Актуальність теми. Тема війни завжди існувала в житті людства. Саме війна формувала такі поняття, як добро, зло, людяність, героїзм. Світ перейшов у постіндустріальну епоху і новий тип техноценозу та економіки. Зростає роль віртуальності, з'являється можливість обробляти великі і динамічні масиви інформації, виникають нові соціальні технології керування натовпом, індивідуальною поведінкою та бізнесом. Тема гібридної війни, її факт і можливості, підіймає цілу низку питань, відповіді на які допомагають зрозуміти, чому ведеться така війна. Адже вона технічна та інформаційно-психологічна тільки за формою, а за змістом — метафізична, тісно пов'язана із самою сутністю людини. У ланцюжку «людина — інформаційне суспільство — гібридна війна» кожна ланка пов'язана з попередньою. Це означає, що ми нічого не зрозуміємо про сучасну людину, якщо не визначимося

з новим типом суспільства та місцем гібридної війни у ньому. Також ми нічого не зрозуміємо стосовно гібридної війни, якщо будемо обмежені лише математичними, інформаційними та воєнними аспектами і не будемо звертати увагу на метафізичний аспект, сфокусований на людині. Не зрозуміємо ми й інформаційне суспільство, якщо відкинемо гібридні війни, які являють собою воєнну стратегію, що об'єднує звичайну війну, малу війну та кібервійну. Інформаційний чинник тут набирає такої ваги, що стає самостійним елементом і виявляється не менш важливим, ніж військовий.

Сучасна теорія війни базується на розподілі циклів людської історії на три епохи: аграрну, промислову та інформаційну. Кожна з цих епох має особливі моделі стратегій, відповідні періоди — передмодерн, модерн та постмодерн. Інформаційна епоха — це сучасний період, період постмодерну, що відбувається сьогодні. Латентність, оперативність, лабільність, доступність, ємність, а найголовніше — інтерактивність і мережева архітектура, відносно низька вартість при значному ефекті, універсальність — усе це визначає інформаційну епоху як епоху мережевих війн, атак без прямого військового конфлікту в поєднанні з інформаційною та дипломатичною війнами. Теорія гібридних війн являє собою модель воєнної стратегії в умовах постмодерну. Як моделі нової економіки, засновані на інформації та високих технологіях, сьогодні доводять свою перевагу над традиційними капіталістичними та соціалістичними моделями промислової епохи, так і гібридна війна претендує на якісну зверхність над попередніми стратегічними концепціями індустріальної епохи.

Гібридні війни стають найпоширенішим засобом досягнення цілей у внутрішній та зовнішній політиці. Бурхливі події, які відбуваються в Україні, є наслідком прояву такої війни: потік інформації стає все менш і менш керованим, а управління збройними та не збройними конфліктами перемістилося з поля бою в інформаційний простір. На наш погляд, вивчення структурних компонентів війни, яку породило інформаційне суспільство, її проявів та тактики ведення, надасть можливість об'єктивно оцінити сучасні реалії, не піддатись впливу шкідливих технологій, що активно застосовуються серед населення нашої держави.

Аналіз наукового розроблення. Всебічну розробку категорій «інформація», «інформаційне суспільство», а також інформаційне бачення багатьох явищ і процесів у світі запропонували у своїх наукових працях А. Бард, П. Бергер, З. Бзежинський, Н. Вінер, Д. Волкогонов, Д. Гілмор, А. Гор, А. Кін, Г. Лассуел, Й. Масуда, М. Постер, Е. Тоффлер, С. Хантінгтон та ін. Феномен інформаційної безпеки особистості, суспільства і держави комплексно вивчався ще з 1980 р. такими вченими, як Р. Абдеев, Е. Андреев,

В. Брушлинський, Г. Грачов, О. Губарев, О. Деркач, І. Завадський, С. Расторгуев, А. Стрельцов, Д. Фролов, І. Шеремет та ін. Принципи ведення державної інформаційної політики в умовах агресії запропонував російський учений А. Манойло у своїй монографії «Державна інформаційна політика в особливих умовах». В Україні вивченням проблем інформаційних війн займається визнаний фахівець у сфері комунікативних технологій, доктор філологічних наук, професор Г. Почепцов. У своїй статті «Інформаційна політика та безпека сучасних держав» він зробив детальний аналіз інформаційної політики та безпеки, які проводять провідні країни світу. Аналіз теорії походження і розвитку інформаційних війн у сучасному світі розробив американський журналіст Ф. Тейлор у своїй книзі «Глобальні комунікації, міжнародні відносини та ЗМІ починаючи з 1945». Тейлор доводить, що стрімкий розвиток цивілізації, нових технологій масових комунікацій має кардинальний вплив на розвиток міжнародних відносин у сучасному світі. Тема «гібридних війн» широко висвітлюється у ЗМІ, а також є предметом соціальних досліджень. Зокрема, такі дослідження проводились відомими експертами, а саме Ф. Гофманом, Д. Ласіком, Дж. Девісом, Д. Кілкалленом, Ф. ван Каппеном та ін.

Мета статті. Виявити прояви гібридної війни в інформаційному суспільстві, визначити її характерні властивості, пояснити феномен мережево-центричної війни як складової гібридної війни. Проаналізувати методи ведення війни в інформаційному суспільстві та вказати на засоби протистояння.

Виклад проблеми. Усе частіше сьогодні ми можемо почути про гібридну, мережевоцентричну, віртуальну або кібервійну. Усе це різні прояви однакових закономірностей, пов'язаних з активними, спрямованими діями в інформаційному середовищі. Виявляється, що прозорість простору — коли про те, що відбувається в будь-якій частині світу, одразу відомо всім — не заважає роботі пропаганди. Традиційний засіб війни нового суспільства — спотворення дійсності задля пропагандистських цілей.

Термін «гібридна війна» набув останнім часом значного поширення, але точного визначення гібридної війни на сьогодні не існує. Поняття «гібридна війна» ввів американський дослідник М. Маклюен [8], який почав детально аналізувати роль інформації в сучасному світі. Учений дійшов несподіваного висновку: засоби комунікації стали новими «природними ресурсами», що збільшують багатство суспільства. Він запропонував світу цікаву тезу: «Істинно тотальна війна — це війна за допомогою інформації». І на основі багаторічних досліджень довів, що сучасні війни зазвичай ведуться в інформаційному просторі та за допомогою інформаційних видів озброєнь. Влучне

визначення дає один з авторів концепції гібридних війн Ф. Хофман, характеризуючи їх як «повний арсенал різних видів бойових дій, враховуючи конвенціональні можливості, іррегулярну тактику і формування, терористичні акти, що містять насилля та кримінальні безлади». [2]

У гібридних війнах на першому місці стоїть інформаційно-психологічний вплив на населення, на другому — економічно-політичні (торговельні, газові, дипломатичні) протистояння. А силові операції, які застосовуються паралельно, мають за мету не стільки завоювання чи втримання території, скільки хаос, неперервний конфлікт і постійне генерування провокацій і постановочних для зомбі-ЗМІ військових подій.

Гібридна війна планується не під стратегію фронтальної війни, а під стратегію інформаційної війни, де відбувається побудова альтернативної зомбі-реальності, всередині якої є можливим перетворення супротивника на ворога (приреченого на фізичне знищення) і нелюдь (хто не має права вважатися людиною). Так, Хофман вважає, що гібридна війна містить п'ять елементів: модальність проти структури, одночасність, злиття, комплексність, злочинність [3]. Ці характеристики підходять навіть до простих політичних акцій. Гібридну війну відокремлює те, що вона містить одне правило — жодних правил. Її тактика відзначається гнучкістю та різноманітністю, тут можливо все. Головною і керуючою складовою гібридної війни є інформаційна, яка, маючи давню історію, на сьогодні набуває нової, модифікованої форми і постає у вигляді мережевоцентричної війни. Мережево-інформаційна війна — це війна нового покоління, в якій моделювання та програмування необхідних процесів у державі противника відбувається засобами інформаційного впливу.

Важливим завданням такої війни є ідентоцид, тобто знищення національної-державної-громадянської ідентичності країни-суперника до такого стану, коли про нього можна сказати одне — нелюдь і ворог. Суть ідентоциду — переконання більшості народу своєї країни, а в ідеалі і частини народу супротивника в злих намірах супротивника щодо своїх.

Об'єктом мережево-інформаційної війни є як масова свідомість, так і індивідуальна. Інформаційний вплив може здійснюватися як на тлі інформаційного шуму, так і в умовах інформаційного вакууму.

Фактично інформаційно-мережева війна будується за тими ж принципами, що і будь-яка рекламна кампанія. Її завдання — продати ідею гібридного агресора. Атака спрямована не на тіла, а на душі супротивника, адже найсильніші конфлікти в історії людства, як відомо, мали у своїй основі релігійний характер. Тому інформаційна війна є головною і дуже сильною складовою гібридної війни. Нав'язування чужих цілей — це те, що робить

таку війну війною і відрізняє її від звичайної реклами. Засобами ведення інформаційної війни є будь-які засоби передачі інформації — від ЗМІ до пошти і пліток. Інформаційний вплив містить спотворення фактів або нав'язує аудиторії емоційне сприйняття, вигідне стороні агресора.

Усі сучасні медійні технології активно застосовуються в гібридній війні, і в першу чергу телебачення, тому що воно не потребує розумової діяльності для сприйняття інформації. Одним із новітніх атрибутів поширення інформації стала цифрова конвергенція, коли взаємопроникнення і злиття цифрової обчислюваної техніки й систем передачі даних відбувається на основі первинного оцифрування різномірних інформаційних повідомлень (текстових, графічних, аудіовізуальних тощо). Одночасно знижуються витрати на обробку і доставку інформації та збільшуються, вдосконалюються функціональні можливості всього комплексу інформаційно-комунікаційних систем. Це дає можливість розширити аудиторію, стимулювати її інтерес, провокувати на відповідну реакцію.

Але, на наш погляд, було б помилковим зводити гібридну війну тільки до її інформаційної складової, можливостей обробляти гігантські масиви даних, вибудовувати безструктурні суб'єкти. Така війна має свої особливі ознаки, а саме: це війна між різними рівнями цивілізаційного розвитку, де використовуються не тільки і не стільки воєнні засоби, а й легальні інструменти управління, демократії, культури, ЗМІ, освіти, що не відокремлює їх від повсякденного життя і робить ефективним засобом маніпулювання. Якщо раніше суб'єкти воєнних дій були цивілізаційно порівнянними, використовували відносно однакові засоби, сьогодні ведеться війна за рахунок розрізнення в цивілізаційному рівні розвитку. Гібридна війна ведеться і проти ворогів, і проти друзів, вона тотальна. Мислення та поведінка перепрограмовуються зовні таким чином, що люди самі руйнують свою державу та владу всередині, відбувається саморуйнування. Інформаційні та соціальні технології легко проникають крізь структурні форми будь-якого походження і функціонування (державні кордони, влада) і засновані на поєднанні хаосу та впорядкування. Створюється ефект «примарного суб'єкта», який є ефектом взаємодії двох аспектів свідомості — рефлексивної та захищеної від рефлексії [4].

Гібридна війна — це дія задля акумуляції та спрямованого застосування соціальної енергії. Але якщо в попередніх війнах мотивом до акумуляції енергії були матеріальна зацікавленість, ідеологія, необхідність захисту держави, то у війні нового типу використовується енергія захоплення, що втілюється в сакральну енергію, яка конвертується в різні соціальні форми.

Гібридна війна є комплексним явищем. Про це яскраво свідчать фактори, які визначають її існування. Серед них можна назвати такі, як розвиток цивілізації, демократія, особисті свободи, світогляд та спосіб життя людей. Так, наприклад, ми вважаємо, що демократія сьогодні є засобом маніпулювання населенням, яке реально жодного впливу ні на що не здійснює. Інструментом впливу на владу виявляється масове невдоволення, яке виявляється в різних формах і яким легше за все маніпулювати. Таким чином, у гібридній війні демократичні держави приречені на поразку. Лише держава, яка може забезпечити авторитарний контроль інформаційного простору на всій території війни, перевагу військових мобільних підрозділів і інфраструктур доставки фінансів, солдат, зброї та боєприпасів, має шанс на перемогу.

Теоретики гібридної війни стверджують, що сучасні конфлікти розгортаються в чотирьох суміжних сферах людської діяльності: у фізичній, інформаційній, когнітивній та соціальній. Кожна з них має важливе самостійне значення, але вирішальний ефект досягається синергією всіх цих елементів. Там, де створюється, обробляється і поширюється інформація, й постає інфосфера, в якій перемагають або програють у сучасних війнах.

Висновки. Таким чином, перехід до інформаційного суспільства обернувся для людства тотальною катастрофою, оскільки гібридна війна, породжена цим суспільством, є дієвим інструментом політики, а її розгортання означає існування однієї держави ціною виключення іншої. Дуже актуальні сьогодні слова керівника американської розвідки Аллена Даллеса: «Ми кинемо все, що маємо, — усе золото, усю матеріальну потужність на обдурення і обдурення людей... Ми непомітно підмінимо їх цінності на фальшиві і примусимо їх у ці цінності вірити... Епізод за епізодом буде розігруватися грандіозна за своїм масштабом трагедія загибелі найбільш нескореного народу, остаточного згасання його самосвідомості».

Рецепт протидії на інформаційному полі бою можна знайти в наукових дослідженнях ідеолога мережевих війн О. Дугіна [5], який стверджує, що головне — контролювати протокол, алгоритм, а не потоки інформації. Інформація може циркулювати досить вільно, найважливіше те, як її декодувати. У центрі уваги — контроль над інформаційним кодом. Фахівці мережевих стратегій можуть нівелювати на виході навіть негативну або небезпечну інформацію, яка в процесі її поширення набуде протилежного значення. Коли збільшується обсяг інформації, що вільно циркулює, на перше місце висувається приховування та керування кодами. В мережево-центричній війні головне — тримати в таємниці алгоритми дешифрування інформації, її структуризації, її узагальнення та її кінцевого використання.

Ефективне поводження з інформацією надасть можливість змінити на свою користь навіть ті інформаційні потоки, які на перший погляд не вигідні. В нашому випадку реальне стає вторинним по відношенню до віртуального. Імідж, інформація важливіші за реальність. Сама реальність стає «реальною» тільки після того, як повідомлення про неї потрапляють в інформаційне поле. Таким чином, потрібен контроль не звичайного простору, а простору інформаційного (віртуального). Отже, гібридну війну можна виграти тільки гібридними засобами, за допомогою ефективних і стрімких технологій, які будуть адаптовані до власних умов та цілей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Arthur K. Cebrowski and John J. Garstka. Network-centric Warfare: Its Origin and Future / K. Arthur // Proceedings, January 1998.
2. Hoffman F. G. Hybrid vs. compound war / F. G. Hoffman // Armed Forces Journal, Oct. 2009.
3. Hoffman F. G. Future Threats and Strategic Thinking / Hoffman F. G. // Infinity Journal, No Fall 2011. – P. 17.
4. Денисов А. «Призрачные» субъекты в управлении современным военным и политическим конфликтом / А. Денисов // Гос. служба. – №2 (64). – 2010.
5. Дугин А. Г. Основы геополитики. Геополитическое будущее России. Мыслить Пространством / А. Г. Дугин. – М. : Арктогея-центр, 1999.
6. Ласика Дж. Д. Даркнет: Обратная сторона сети / Дж. Д. Ласика ; пер. с англ. О. Турухиной. – Ультракультура, 2010.
7. Маклюен Г. М. Внешние расширения человека / Г. М. Маклюен ; пер. с англ. В. Николаева ; закл. ст. М. Вавилова. – М. ; Жуковский : КАНОН – пресс – Ц, Кучково поле, 2003. – 464 с.
8. Савин Л. В. Сетевая война. Введение в концепцию / Л. В. Савин. – М. : Евраз. движение, 2011. – 130 с.
9. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек (The End of History and the Last Man) / Ф. Фукуяма. – М. : Ермак, АСТ, 2005.

ГИБРИДНАЯ ВОЙНА В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Дорошкевич А. С.

В статье раскрыта сущность и ключевые составляющие войны нового типа, «гибридной войны». Определяются характерные черты, причины гибридной войны. Осуществляется попытка выявить проявления гибридной войны в информационном обществе, определить ее характерные свойства, объяснить феномен сетецентрич-

ной войны. Проанализированы методы ведения войны в информационном обществе, а также указаны средства противостояния.

Ключевые слова: гибридная война, информационное общество, сетевая война.

HYBRID WARS IN INFORMATION SOCIETY

Doroshkevych A. S.

Hybrid wars are becoming the most common way to achieve goals in internal and foreign policy. Violent events which happen in Ukraine are the result of such a war: volume of information becomes less controlled and management of armed and unarmed conflicts shifted from battle field to information field. The issue elected by author is quite important and beneficial nowadays because investigation of war's structural components, its manifestations and tactics of warfare caused by information society will give an opportunity to assess fairly modern realities, not to fall under influence of detrimental techniques which are commonly applied among people of our country.

There are a lot of philosophic and other works in the article which concern investigation of war's problems, especially those that are of new type such as hybrid, network-centric, virtual or cyberwarfare. All these are different manifestations of the same objective laws connected with active actions directed to information surroundings. Traditional means of war of new society are such as creation of reality for propagandistic objectives.

The main component of hybrid war is information which has an old history, now obtains new modified form and looks like network-centric war. The network-centric war is a war of new generation in which modeling and programming of processes in opponent's state occurs through informational influence.

Defined characteristic features of network-centric war to be exact war between different levels of civilized development where are used not only military methods, but legal implements of administration, democracy, culture, mass media and education which don't distinguish them from everyday life but make an effective means of manipulation. Only government which is able to secure authoritative control of information space all over the territory of war, preferences of portable military subdivisions and infrastructure of finance, soldiery and munitions delivery, has a chance to win.

Transition to information society turned into total disaster for mankind, as network-centric war caused by this society is an efficient implement of policy and its spreading means existence of one state at the cost of exclusion of another. We need to monitor not common space but informational or virtual space. All in all, hybrid war can be won only with hybrid means. With the help of effective and impetuous techniques which will be applied to one's own conditions and aims.

Key words: hybrid warfare, information society, network war.

